

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Bc. Veronika Rybková, The representation of cultures in English textbooks /

Zastoupení kultur v učebnicích angličtiny. Magisterská diplomová práce, Ústav anglického jazyka a didaktiky, FF UK Praha, květen 2018. Posudek oponenta.

Předložená práce je z oblasti didaktiky a zabývá se hodnocením tří britských učebnic angličtiny nakladatelství Oxford University Press, *New Headway* (2009), *English File* (2013) a *Navigate* (2015), z hlediska jejich přínosu pro mezikulturní komunikační kompetenci (intercultural communicative competence ICC), kterou „learners may need to acquire“ „in addition to their other skills“ (p. 10) a pro kulturní povědomí (cultural awareness, CA). Dovídáme se, že ICC „implies the ability to build relationships while speaking in the foreign language and the capacity to consider one’s own and the other person’s viewpoint and needs“ (s. 10).

Práce je rozdělena do osmi částí. Po teoretickém úvodu následuje kap. 2, Theoretical overview, v níž autorka vedle postavení učebnic ve výuce angličtiny a vztahu mezi jejich jazykovým a kulturním obsahem věnuje největší pozornost prezentaci kulturního obsahu a různým aspektům ICC a CA v učebnicích a studiím zabývajícím se touto problematikou.

Kap. 3 a 4. Material a Method, v nichž DP přechází od teoretického přehledu k empirické studii a které by bylo možno sloučit do jednoho celku, představují zkoumané učebnice a jejich výběr a především podávají popis metody zkoumání. Autorka si vytyčila tři, resp. čtyři výzkumné otázky (s. 36-37) a zaměřuje se jednak na to, co označuje jako „cultural breadth“, jednak na „manner of representation of cultures“. Pod pojmem „cultural breadth“ bych si primárně představoval, že půjde o počet různých kultur, které se v učebnici objevují (formou odkazů, zmínek), nicméně autorka sem řadí i „aspects“ zmiňované kultury, které na základě literatury (Juen 2011) rozděluje na „products“, „practices“, „perspectives“ a „persons“. Osobně bych předpokládal, že právě aspekty kultury představují způsob, jakým je kultura prezentována. Zdá se však, že autorka pojmem „manner of representation of cultures“ míní proporcionální zastoupení zmínek, odkazů (cultural references) na jednotlivé kultury v každé učebnici.

Podle tohoto modelu jsou pak všechny tři učebnice (resp. 10 jednotek z každé z nich) rozebrány v kap. 5. Analysis of the textbooks’ cultural breadth – the results, kdy u každé učebnice je podán výčet kulturních odkazů, které jsou rozříděny podle aspektů. Tento celkový přehled je doplněn podrobným popisem jedné reprezentativní kapitoly a jakousi typologií jednotek v dané učebnici z hlediska prezentace (ve dvou autorka shledává tři základní typy, třetí, *Navigate*, je zdá se homogennější). Kapitulu uzavírá srovnání. Kap. 6 Analysis of the manner of representation of cultures – the results je v podstatě podrobným popisem převažujícího zaměření na tu kterou kulturu v učebnici, které vyplývá z Table 19 v podkapitole 5.4. *English File* je zaměřena na English-speaking countries, *New Headway* na non-English a Asian countries a *Navigate* na African and other countries. Z těchto zjištění vychází i kap. 7 Diskuse, která z nich vyvozuje „potential to contribute to ICC“ (s. 71) a konstatuje, že *English File* je anglofonně orientovaná, *Navigate* je jejím protipólem a *New Headway* je někde uprostřed. Kap. 7 Conclusions dospívá proto k závěru, že *English File* je „unsuitable for ICC-supportive English learning and teaching“.

Obecně mám kromě pocitu, že autorka v kapitole 6 místo způsobu prezentace kultur probírá kulturní šíři a naopak v kap. 5 pod kulturní šíří zahrnuje i to, jakým způsobem je daná kultura prezentována (tzn. jakými aspekty), problém i s tříděním kultur. Jejich dělení na English,

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

non-English (míněny patrně evropské země), Asia, Africa a other countries (míněna, zdá se, Jižní Amerika) je z hlediska mezikulturní komunikace více než nedostačující. Termíny jako African culture (s. 57) jsou v podstatě bezobsažné. Souvisí to kromě jiného s faktem, že pojem kultura je nevynešen stejně jako to, co je z hlediska mezikulturní komunikace opravdu důležité.

Ovšem podstatně větší problém mám s ideologickými východisky, která autorka bez dalšího přejímá a s nimiž pracuje. Chybí mi alespoň náznak zamyšlení nad tím, do jaké míry jsou oprávněné představy, že učebnice (britské) angličtiny má být zároveň úvodem do mezikulturní komunikace. Theoretical overview je přehled desiderat a zbožných přání různých autorů, kteří si pletou praktickou učebnice jazyka s učebnicí kulturologie a výuku jazyků s kulturní osvětou. ICC a cultural awareness jsou nesporně důležité, a to do té míry, že by se neměly pašovat v simplicistní podobě do učebnic, ale vyučovat samostatně (ostatně leccos z kulturních jevů, které autorka nacházela v textech, se běžně učí v zeměpisu a dějepisu).

Výsledkem směřování funkce učebnic jsou pak podivuhodné výroky jako (p. 2): „textbooks often serve as representations of target language use“ – nedovedu si představit, že by tomu mělo být jinak. Stejně tak mi připadá absurdní vyčítat učebnici angličtiny „pro-English orientation“ (s. 62) nebo hlásat „Nevertheless, teachers and administrators in non-English-speaking countries often prefer to use target rather than source culture in their English textbooks. This is perhaps due to the belief that language and culture are inseparable and that English, by definition, still belongs to the countries where English is spoken as a native language“ (s. 20). To, že „language and culture are inseparable“ není pomýlená „víra“, ale fakt. Angličtina je primárně mateřský a národní jazyk a teprve sekundárně shodou historických okolností se stala jazykem mezinárodní komunikace. To ale neznamená, že existuje „international English“. V zásadě existují jen dvě kategorie lidí, kteří mluví anglicky: rodilí a nerodilí mluvčí, ale ani jedni neužívají „international English“. Máme buď britskou, americkou, australskou angličtinu atd., která se užívá v mezinárodní komunikaci, nebo, v čím dál větší míře, různé variety angličtiny nerodilých mluvčích (Czenglish, Spanglish atd.). Z toho hlediska mi nedává smysl výrok (s. 10) „EFL learners are typically learners of English as an international language (EIL)“. Je možné být EIL learner, aniž bych byl EFL learner a naopak?

Jak vidno, většina mých výtek je ideového rázu a připomenutím, že psaní DP vyžaduje i kritický přístup k sekundární literatuře. Až na výhrady ohledně pojetí cultural breadth a manner of representation nemám k práci mnoho připomínek. Práce je logicky strukturována, jazykově na dobré úrovni a je vybavena mimořádně bohatou bibliografií.

Závěr: Práce vcelku úspěšně splnila zadání, a proto ji doporučit k obhajobě a v závislosti na průběhu obhajoby navrhuji hodnocení „velmi dobrý“ případně lepší.

V Praze dne 17.5. 2018

prof. PhDr. Aleš Klégr